

Promemoria

Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås att kravet på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder – dvs. det allmänna kravet att planera och utföra åtgärderna med aktsamhet så att personer och egendom inte skadas och minsta möjliga obehag uppstår – ska komma till tydligt uttryck i plan- och bygglagen (2010:900). Kravet, som i dag preciseras i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, syftar till att begränsa risken för skada på person och egendom eller att det uppstår obehag för bl.a. kvarboende och närboende i samband med bygg-, rivnings- och markåtgärder. Vidare föreslås att regeringens stöd för att bemyndiga Boverket att meddela sådana föreskrifter samt Boverkets stöd för att meddela sådana föreskrifter kommer till tydligt uttryck i plan- och bygglagen samt plan- och byggförordningen (2011:338).

Lag- och förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Innehållsförteckning

2	Författningstext.....	3
2.1	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).....	3
2.2	Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338).....	5
3	Tydligare krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.....	6
4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	7
5	Konsekvenser.....	8
6	Författningskommentar.....	8

2 Författningstext

2.1 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen (2010:900)

dels att 10 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 10 kap. 2 a § och 16 kap. 10 a §, och närmast före 10 kap. 2 a § och 16 kap. 10 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

1 §

Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. förutsättningar för att få påbörja vissa åtgärder och ta ett byggnadsverk i bruk,

2. byggherrens skyldighet att kontrollera genomförandet och ha en kontrollplan,

3. kontrollansvariga och deras uppgifter,

4. tekniskt samråd och startbesked innan åtgärderna påbörjas,

5. utstakning av en planerad byggnad, tillbyggnad eller anläggning,

6. byggnadsnämndens arbetsplatsbesök, och

7. slutsamråd och slutbesked i samband med att åtgärderna avslutas.

2. aktsamhet vid genomförandet,

3. byggherrens skyldighet att kontrollera genomförandet och ha en kontrollplan,

4. kontrollansvariga och deras uppgifter,

5. tekniskt samråd och startbesked innan åtgärderna påbörjas,

6. utstakning av en planerad byggnad, tillbyggnad eller anläggning,

7. byggnadsnämndens arbetsplatsbesök, och

8. slutsamråd och slutbesked i samband med att åtgärderna avslutas.

Aktsamhet vid genomförandet

2 a §

Bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet så att personer och egendom inte skadas och så att minsta möjliga obehag uppstår.

16 kap.

Föreskrifter om aktsamhet

10 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

2.2 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och byggförordningen (2011:338)
dels att 5 kap. 17 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 5 kap. 17 § ska utgå,
dels att 10 kap. 24 § och rubriken närmast före 10 kap. 24 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Kontrollen av genomförandet av bygg-, rivnings- och markarbeten

Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder

24 §

Boverket får meddela *de* föreskrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelserna om

Boverket får meddela

1. utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder i 10 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900), och

2. skyddsåtgärder vid rivning i 5 kap. 17 §.

1. föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 a § plan- och bygglagen (2010:900), och

2. närmare föreskrifter om byggherrens ansvar enligt 10 kap. 5 § plan- och bygglagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.

3 Tydligare krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Promemorians förslag: Det allmänna kravet att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet till skydd för personer och egendom ska komma till tydligt uttryck i plan- och bygglagen.

I plan- och bygglagen ska regeringens stöd för att bemyndiga Boverket att meddela föreskrifter om aktsamhet komma till tydligt uttryck. Vidare ska Boverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om aktsamhet komma till tydligt uttryck i plan- och byggförordningen.

Skälen för förslaget: I samband med bygg-, rivnings- och markåtgärder kan det uppstå situationer som innebär att personer och egendom riskerar att skadas eller att det uppstår obehag för kvarboende och närboende. I syfte att förhindra det, finns det föreskrifter i avsnitt 2 i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, som anger krav på hur bygg-, rivnings- eller markarbetsplatser ska vara ordnade och hur arbetena ska utföras.

Av föreskrifterna framgår bl.a. att bygg-, rivnings- eller markarbetsplatser ska vara ordnade så att tillträde för obehöriga försvåras och att risken för personskador begränsas. Åtgärder ska vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot buller och damm. Om byggnader eller delar av dem är i bruk eller tas i bruk när byggnads- eller rivningsarbeten pågår, ska åtgärder ha vidtagits för att skydda boende och brukare mot skador till följd av olycksfall, skadliga ljudnivåer, föroreningar i skadliga koncentrationer eller motsvarande. Om ordinarie utrymningsvägar inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas (avsnitt 2.3). Av de allmänna råden framgår att särskild uppmärksamhet bör ägnas åtgärder för att begränsa riskerna för barnolycksfall och mikrobiell tillväxt, t.ex. legionella.

Av föreskrifterna framgår vidare att om schaktning, fyllning, pålning, sprängning eller andra markarbeten kan komma att påverka byggnaden eller andra närbelägna byggnader, vägar och markanläggningar, ledningar i mark eller andra anläggningar under mark negativt ska skaderiskerna förebyggas (avsnitt 2.4). Av de allmänna råden framgår bl.a. att en undersökning av grundvattenförhållandena kan klarlägga riskerna för sättningsskador och tillfällig eller permanent grundvattensänkning samt därmed sammanhängande sekundära effekter, t.ex. vattenbrist och biologisk nedbrytning.

I de allmänna råden hänvisas det till att regler om skydd mot ohälsa och olycksfall vid byggnadsarbete, arbetsmiljöplan m.m., sprängarbeten och bergarbeten ges ut av Arbetsmiljöverket (se Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning [AFS 2020:1]). Vidare hänvisas det till att regler om buller från byggarbetsplatser ges ut av Naturvårdsverket (se Naturvårdsverkets allmänna råd om buller vid arbetsplatser [NFS 2004:15]).

Även om Boverkets föreskrifter om byggande och markarbeten delvis överlappar Arbetsmiljöverkets och Naturvårdsverkets föreskrifter fyller de en viktig funktion till skydd för människors hälsa och säkerhet samt egen-

dom. Inte minst har föreskrifterna betydelse vid ombyggnader och andra ändringar av byggnader, eftersom de anger krav på åtgärder till skydd för kvarboende. Att kraven finns i plan- och byggregelverket möjliggör även för byggnadsnämnden att agera förebyggande och ta upp frågan om nödvändiga skyddsåtgärder i samband med tekniskt samråd. Vidare kan byggnadsnämnden inom ramen för sin tillsyn agera så snart det finns anledning att anta att kravet inte uppfylls, exempelvis genom att meddela ett så kallat åtgärdsföreläggande eller förbjuda att arbetet fortsätter.

Eftersom föreskrifterna om aktsamhet till skydd för personer och egendom fyller en viktig funktion, och det därmed är av stor vikt att de tillämpas, bör kravet på aktsamhet komma till tydligt uttryck i plan- och bygglagen. I lagen bör det därför anges att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet så att personer och egendom inte skadas och så att minsta möjliga obehag uppstår. Att kravet kommer till tydligt uttryck i lagen påverkar inte innehållet i Boverkets byggregler och därmed inte heller omfattningen av byggherrens ansvar att vidta nödvändiga skyddsåtgärder för att uppfylla föreskrifterna.

Av plan- och bygglagen bör det tydligt framgå att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Vidare bör Boverkets bemyndigande att meddela sådana föreskrifter framgå tydligt av plan- och byggförordningen. För närvarande bedöms det som tillräckligt att Boverket meddelar föreskrifter om hur aktsamhetskravet ska uppfyllas. Kravet på skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk, som i dag regleras i 5 kap. 17 § plan- och byggförordningen, bör därför utgå ur förordningen. Boverket kan i stället meddela närmare föreskrifter om skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk, tillsammans med övriga föreskrifter som preciserar kravet på aktsamhet.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: De föreslagna lag- och förordningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Skälen för förslaget: Boverket ser för närvarande över byggreglerna. De nya föreslagna byggreglerna förväntas träda i kraft den 1 januari 2025, och i samband med det avses de nuvarande byggreglerna upphävas. De föreslagna lag- och förordningsändringarna bör träda i kraft samtidigt som myndighetens nya byggregler, dvs. den 1 januari 2025.

Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser.

5 Konsekvenser

Förslaget innebär att kravet på aktsamhet, som preciseras i Boverkets byggregler, kommer till tydligt uttryck i plan- och bygglagen. Förslaget påverkar inte innehållet i Boverkets byggregler och därmed inte heller de preciserade krav som en byggherre redan i dag ska uppfylla. Förslaget bedöms i första hand bidra till att kravet blir tydligt och att olika aktörer uppmärksammas på kravet. Det kan bidra till att byggherrar vidtar nödvändiga säkerhetsåtgärder och att byggnadsnämndens tillsyn över att kravet följs ökar. För kvarboende och närboende kan det bidra till att tydliggöra vilka skyddsåtgärder de kan förvänta sig att en byggherre vidtar vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Om en byggherre inte vidtar skyddsåtgärder kan enskilda anmäla det till byggnadsnämnden för tillsyn, som då får pröva förutsättningarna för och behovet av att ingripa.

6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

10 kap. Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. förutsättningar för att få påbörja vissa åtgärder och ta ett byggnadsverk i bruk,
2. *aktsamhet vid genomförandet*,
3. byggherrens skyldighet att kontrollera genomförandet och ha en kontrollplan,
4. kontrollansvariga och deras uppgifter,
5. tekniskt samråd och startbesked innan åtgärderna påbörjas,
6. utstakning av en planerad byggnad, tillbyggnad eller anläggning,
7. byggnadsnämndens arbetsplatsbesök, och
8. slutsamråd och slutbesked i samband med att åtgärderna avslutas.

Paragrafen innehåller en förteckning av innehållet i kapitlets bestämmelser.

Av *punkten 2* framgår att kapitlet innehåller bestämmelser om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Övriga ändringar är endast redaktionella.

Aktsamhet vid genomförandet

2 a § *Bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet så att personer och egendom inte skadas och så att minsta möjliga obehag uppstår.*

Paragrafen, som är ny, innehåller ett allmänt krav på aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Kravet på aktsamhet syftar till att begränsa risken för skada på person och egendom samt att minska obehag i samband med bygg-, rivnings- och markåtgärder. Kravet innefattar bl.a. att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras så att obehag för kvarboende och närboende

begränsas, att obehörigas tillträde till byggarbetsplatser försvåras samt att skaderisken på befintliga byggnader, ledningar, anläggningar och mark förebyggs.

Övervägandena finns i avsnitt 3.

16 kap. Bemyndiganden

Föreskrifter om aktsamhet

10 a § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder enligt 10 kap. 2 a §.*

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter meddelas bl.a. om att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras så att obehag för kvarboende och närboende begränsas, att obehörigas tillträde till byggarbetsplatser försvåras, samt att skaderisken på befintliga byggnader, ledningar, anläggningar och mark förebyggs.

Övervägandena finns i avsnitt 3.